

שבת טז

משה שווערד

1. משנה אחרונה מסכת טהרות פרק ד משנה ה

על ששה ספקות שורפין. משום דבכולה מכילתין אמרינן רה"י ספקו טמא וברה"ר טהור. קמ"ל הכא דאלו ששה ספקות שורפין אף ברה"ר כמפורש במתני' דלקמן. והדר תני לקמן מ"ז אלו ספקות שטהרו חכמים אף ברה"י. וטעם שהחמירו בששה ספקות אלו כתב הרמב"ם הואיל וודאן טמאין מן התורה שהמת והזב מטמאין מן התורה. ואינו מובן דהשרץ נמי טמא מן התורה ובספק נגע ברה"ר טהור. ונראה דה"ק דחכמים החמירו בספקן ועשאום כוודאי הואיל והספק הוא בגופו וטומאתו הוא מן התורה וכ"כ הר"ש פי"ג דאהלות מ"ה לענין כליו של ע"ה עשו הספק כוודאי והוודאי טמא מדאורייתא ע"כ. ...

2. שפת אמת מסכת פסחים דף לד עמוד א

שם בגמ' היסח הדעת ר"י אומר פסול טומאה הוא כו' לכאורה נראה דפסול היסח הדעת מזרבנן הוא דהיכן מוכח מקרא דמשמרת תרומותי לעיכוב נאמר וכן למ"ד דפסול טומאה הוא מה"ת ודאי מוקמינן אחזקתו אבל קשה האיך עקרו חכמים ד"ת בקום ועשה להפסיד תרומה וקדשים [דלמ"ד פסול הגוף הוא שרפין לי' מיד בלא עיבור צורה איברא דלשיטת התוס' לעיל (ט"ו) ד"ה ולד דבטומאות דרבנן א"צ עיבור צורה א"ש אבל לשיטת רש"י בשבת (ט"ז) דמשום טומאה דרבנן אין שורפין תרומה וקדשים קשה כנ"ל] וכ"ש דישי לתמוה טובא אהא דמקשינן לקמן למ"ד פסול הגוף הוי אמאי הורצה וזה תימה דאם מה"ת לא נפסל בכך ודאי הורצה [כדאיתא ביבמות (צ) דכיון דמדאורייתא מרצה היכי אמרי רבנן דלא מרצה להביא חולין לעזרה ע"ש] לכן משמע קצת דמה"ת הוא פסול וצ"ע:

3. ספר שערי דעת

קיב	שערי	ו: טומאת כלים / סעיף ט	דעת
		סעיף ט כלי זכוכית	
		מן התורה אין כלי זכוכית מקבלים טומאה, משום שאינם בכלל כלי עץ ולא בכלל כלי מתכת ולא בכלל כלי חרס, אלא שרבנן גזרו עליהם טומאה ¹⁷⁰ מפני שדומים לכלי חרס שתחילת ברייתם מן החול כחרס ¹⁷¹ . אולם אין דינם לגמרי ככלי חרס שאינם מקבלים טומאה מאחוריהם, אלא דינם ככלי מתכת שמקבלים טומאה מאחוריהם, והטעם לזה כיון שתוכם נראה דרך אחוריהם לכן אחורי הכלי נחשב כתוף הכלי ¹⁷² .	
		ולענין אם מקבלים טומאה מאוירם ככלי חרס, נחלקו בזה הראשונים. שיטת הרמב"ם והראב"י ¹⁷³ שאינם מקבלים טומאה מאוירם, ושיטת תוס' שמקבלים טומאה מאוירם ¹⁷⁴ . ולענין כלי זכוכית המיוחדים למשכב או למושב אם מקבלים טומאת מדרס, נחלקו בזה הראשונים, דעת הרמב"ם ¹⁷⁵ שמקבלים טומאת מדרס, ודעת הר"ש שאינם מקבלים כמו כלי חרס ¹⁷⁶ .	
		170. שבת טו, ב, טז, א, וברש"י יד, ב (ד"ה תעל כלי זכוכית) דלא כתיב באורייתא טומאה, וכן ברש"י ראש השנה יט, ב, ד"ה וחכמים מטהרין, וכן ברמב"ם פ"א מכלים ה"ה.	
		171. גמ' שבת טו, ב. ונפק"מ שאין להם טבילה במקוה, וכן כתב הרמב"ם פ"א מהלכות כלים ה"ה, וכן בפ"א ממקוואות ה"ג. אולם עיין ר"ש כלים פ"ל מ"ד שכתב ריש לו טהרה במקוה, ולכאורה פסק כמו רבי יוחנן שם שדין כלי זכוכית דמי נמי לכלי מתכת כיון דכי נשתברו יש להם תקנה שריטתו ככלי מתכת, ומיילא יש לו טהרה במקוה, כ"כ ברעק"א בכלים פ"ל מ"ד, וכתב עוד שגם לרבי יוחנן לא בכל גווי יש לו טהרה במקוה, אלא רק אם נטמא מאחוריו שכל טומאתו הוא מדין כלי מתכת, אבל כשקיבל טומאה מתוכו שטומאתו הוא גם מדין כלי חרס אין לו טהרה במקוה.	
		172. כרב אשי בשבת טז, ב, כן פירש"י שם, וכן פירש הראב"ד פ"א מכלים ה"ה, ונמצא שטומאת אחוריו הוא מדין תוך של כלי חרס, אולם הרמב"ם שם מפרש אחרת שכיון שתוכן כבין על כן אינו נחשב לתוך, ועל כרחק שאין בו כלל טומאה של אויר כלי חרס, אלא שלענין קבלת הטומאה דינו כמו כלי מתכת, ומדאי טעמא כתב שם שגם אינו מקבל טומאה מאוירו.	
		173. כ"כ בפ"א מכלים ה"ה, ופי' דמאותו טעם שמק"ט מאחוריו כיון שתוכו נראה כגבו ואחוריו נראה כתוכו, ע"כ אין לו דין טומאת אויר, והראב"ד שם הסכים לדין זה, אלא כתב מטעם אחר, שאם היה מטמא מאוירו היה יותר חמור מכל הכלים בתורה ולא מצינו ג' טומאות הללו בשום כלי, כלומר, אחוריו תוכו ואוירו.	
		174. כן כתבו בשבת טז, א, ד"ה אלא מעתה, וכ"כ בד"ה עבדי רבנן, דלרב אשי דחשיב לגמרי ככלי חרס נטמא באוירו, אולם תוס' לא פסיקא להו דבר זה, עיי"ש בלשונם.	

4. ספר הגיוני הלכה | ח"א ע' 152-151

וכשהוא עולה מן הכבשן הוא בבחינת כלי אחר. והתוס' ממליצים על זה "פנים חדשות באו לכאן". כך האדם כשהוא עולה מן המקוה הוא כבריאה אחרת, ופנים חדשות.

גם התשובה כוחה כעין כוח המים שהיא מחזירה את האדם אל זמן "טרם היות בו האדם" שכן על התשובה אמרו בגמרא³⁰ שהיא מן הדברים שנבראו קודם בריאת העולם.

התטא דומה לטומאה, כזו כן זו אינן מפסידות את הגוף אלא משחיתות את התוך. על פי זה פירש ר' מנחם מנדל מקוצק זצ"ל דברים נעלמים בדיני טומאת כלים. כלי חרס דינו שאינו נטמא מגבו אלא מתוכו³¹, כלומר שרץ מת שנתלה באוירו של הכלי אף על פי שלא נגע בו, הרי זה טמא. אבל אם נגע השרץ בגבו של הכלי לא נטמא הכלי. זה דין טומאת כלי חרס. והיפוכו בכלי מתכת³², שמתוכו אינו נטמא אבל נטמא מגבו. מה חילוק בין זה לזה? גם בטהרתם חלוקים דיניהם. כלי מתכת יש לו טהרה בטבילה אבל כלי חרס אין לו תקנה אלא שבירה. חילוקי דיניהם באים מחילוקי מהותם. בכלי מתכת שני ערכים: ערך החומר, היינו המתכת שהכלי עשוי ממנה, וערך הצורה זה בית קיבולו היינו תוכו. עיקר ערכו של כלי מתכת זה חומר, כגון כלי נחושת נמכרים במשקל. והטומאה זה דרכה, כשהיא פוגעת פגיעתה בעיקר ערכו של הכלי. על כן בכלי מתכת פגיעת הטומאה בגבו של הכלי, בחומר, שהוא עיקר ערכו. לא כן כלי חרס, אף הוא עשוי חומר וצורה. אבל חומר אינו נחשב ואין ערכו אלא בצורתו, היינו תוכו, בית קיבולו. משום כך הטומאה כשהיא פוגעת בו, בתוכו היא פוגעת שהוא עיקרו של הכלי. ועל חילוק זה מיוסדים דיני טהרתם. טהרת כלים קרויה תיקון. שכן הלכה היא³³ אין טובלין כלים ביום טוב משום מתקן מנה. וכיוון שאין תקנה לדבר שנתקלקל אלא אם כן עוד נשתייר בו מקצת מערכו, לכן כלי מתכת שנטמא גבו ונפסד, עוד יש ערך לבית קיבולו לתוכו. שכן כלי מתכת שנטמא, תוכו נשאר טהור ואינו מטמא³⁴, כגון: שמוותי לכפות אותו על גבי אוכלין טהורין ולא יטמאו. נמצא כלי מתכת שנטמא, עוד יש בו ממש וישנו בתקנה, לכן טבילה מועלת לו להעלותו מטומאתו. לא כן כלי חרס, שאם נטמא תוכו הלך כל ערכו ממנו, שכן החרס אין לו חשיבות, על כן אין לו תקנה בטבילה. ומה תקנתו? כך שנינו³⁵: כלי חרס שנטמא אין לו תקנה אלא שבירה.

אדם אף הוא עשוי חומר וצורה. חומר זה גופו, וצורתו — נפשו. ויש בו טומאת הגוף ויש בו טומאת הנפש. נטמא גופו מועילה לו טבילה לפי שנשמתו שהיא עיקר ערכו נשארה טהורה. אבל אם נטמאה נפשו, הלך ממנו כל ערכו שלחומר אינו חשיבות. ואם נטמאה נשמתו מה תקנתו? אין לו תקנה אלא

שבירה, זו שבירת הלב. ועל זה קרא ר' מנחם מנדל מקוצק זצ"ל: לב נשבר ונדכא אלקים לא תבזה. והבריות מה הם אומרים: אין שלמות כלב שבור.

הטובל במקוה מתי הוא נטהר. האם הוא נטהר בשעה שנכסה גופו במים, או שגמר טהרתו בעלותו מן המקוה, וכל עוד הוא במים אינו נטהר. נפק מינה לטמא שטבל, ועד שהוא בתוך המקוה נגע בטהרות, אם נטמא אם לאו. הרמב"ם³⁶ פסק שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מתוך המקוה, אבל קודם שפרש מן המקוה עדיין הוא טמא³⁷. ולמה לא נטהר בעודו במקוה אלא בעלייתו? טעם הדבר הביא האדמו"ר מסוכטשוב בספרו "שם משואל"³⁷ בשם אביו. ואמר עד שאנו שואלים את הטעם לדבר הזה בואו ונשאל תחילה על כלל פעולת הטבילה מה כוחה לטהר את האדם מטומאתו? והוא מסביר את הדבר בדרך נשגבת. האדם הוא בריה שחיותה ביבשה, במים אין לאדם חיות וקיום. לכן כשאדם נכנס כולו לתוך המים מתבטלת שם ישותו וחיותו, ונמצא כשעולה אחר כך מן המים, הוא בגדר ישרת חדשה, בעל חיות חדשה. חידוש הוית האדם כבואו במים יסוד לו בספר החינוך. בעל "ספר החינוך"³⁸ אומר שכוח המים לטהר האדם מטומאתו, לפי שהם תחילה לכל הבריאה ומי שבא בהם הרי הוא כאילו חוזר לתחילת ההויה. "ייראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם שנאמר: ורוח אלקים מרחפת על פני המים". דמיון לזה בדיני כלי חרס. כלי חרס שנטמא, אפשר לטהר אותו לדעת רבנו תם³⁹ כך: שנותנים אותו לתוך כבשן, וכשהוא עולה מן הכבשן הוא טהור. שבאש הכבשן מתבטלת ישותו ומהותו הקודמת,

5. תוספות מסכת שבת דף טז עמוד א

אלא מעתה לא ליטמאו מגבן - וה"ה דה"מ למימר וליטמאו מאוירן וכי משני דהא דמיטמאו מגבן מפני שנראה תוכן כברן לא מצי למיפרך אכתי ליטמאו מאוירן דאיכא למימר אה"נ והא דלא תני בהדי נתר וכלי חרס משום דכלי זכוכית מיטמי מגבן.

6. שפת אמת מסכת שבת דף טז עמוד א

בתוס' ד"ה אלא מעתה כו' וכי משני כו' מפני שנראה תוכן ככרן כו' ע"י מ"ש במהרש"א דלמאי דמשני שוינהו ככלי מתכות באמת אינו מטמא מאוירן ע"ש ואינו מוכן לפע"ד דהא כ' תוס' ד"ה אלא דלא הדר משינויא קמא א"כ לא הוסיפו אלא חומרא דכלי מתכות ולא קולא אכן כך אית לן למימר דלשינויא דשוינהו ככלי מתכות דמסיק משום היכרא כו' א"כ י"ל דאינו מטמא מאוירן משום היכר לגבי טומאת כלי חרס אך לשיטת תוס' לעיל ד"ה אתו דלטומאת כ"ח באמת שורפין ליכא למימר הכי וצ"ע והנה הרמב"ם (פ"א מה' כלים) פוסק דזוכיות אינו מקבל טומאה מאויר אלא בנגיעה וכ' הטעם משום דנראה תוכן ככרן פי' דלא חשיב תוך כלל כיון דנראה מבחוץ ובפנים בשוה והיא רק למסקנא דגמ' ותוס' ס"ל בהיפוך וגם הראב"ד מודה להרמב"ם בזה אבל לא מטעמי ע"ש מ"ש טעם אחר:

7. רש"י מסכת שבת דף טז עמוד א

לטומאתן ישנה – [1] אם נטמאו ונקבו וטהרו, וחזר ועשה מהן כלים - יחזרו לטומאתן להטעינן טבילה, הואיל וככלי מתכות נינהו.

8. שפת אמת מסכת שבת דף טז עמוד א

ברש"י ד"ה לטומאתן ישנה כו' להטעינן טבילה לא ידענא מנא לי' הא לרש"י דאם היו חוזרין לטומאה ישנה הוי סגי להו טבילה וצ"ל מסברא דהואיל ומדמינן להו למתכות לא עדיפי ממתכות כמ"ש לעיל מה"ט להתיר גם בטומאת גבן בטבילה [2] אכן הרמב"ם (פ"א מה' כלים ה' ה') לא פסק כן ולעולם לא מהני טבילה בכלי זכוכית גם בטומאת גבן אך י"ל דהרמב"ם לא פסק כן משום דס"ל כרב אשי במסקנא דלכלי חרס דמי אבל לס"ד דגמ' דהי' מטעם דכלי מתכות שוינהו רבנן וכמו כן למאי דהוי ס"ד הכא בטומאה ישנה שפיר הוי סגי בטבילה ובזה מיושב ג"כ מה שהקשיתי בסמוך על קושי' הגמ' אלא מעתה יחזרו לטומאה ישנה דלטעמא דרבא לא שייך לגזור טו"י בכלי זכוכית כיון דלא מהני להו טבילה ע"ש:

9. תוספות מסכת שבת דף טז עמוד א

בטומאה דרבנן לא אחיתו לה רבנן טומאה - וקשה לר"י דאמר במס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נב. ושם) ריתן כלי לע"ז מהו אמר רב המנונא טומאה ישנה קמיבעיא להו דתנן חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן ישנה אלמא אפילו בטומאה דרבנן נמי איכא טומאה ישנה ויש לומר אע"פ דאמר התם בטומאה דרבנן היא מ"מ הכלי מקבל טומאה מדאורייתא אבל הכא כלי זכוכית דלא מקבל שום טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן פשיטא ליה דלא אחיתו להו רבנן טומאה.

10. רמב"ם הלכות כלים פרק יב

הלכה ט

כלי מתכות שנטמא בטומאה שהיא מדברי סופרים כגון שנטמא בעבודה זרה וכיוצא בה ונשבר והתיכו וחזר ועשה ממנו כלי אחר ה"ז ספק אם חזר לטומאתו הישנה או לא חזר.

הלכה י

כלי זכוכית שנטמאו ונשברו טהרו ככל הכלים ואפילו התיכן ועשה מהן כלים אחרים אינם חוזרים לטומאה הישנה לפי שעיקר טומאתה מד"ס כמו שביארנו לא גזרו עליהן בטומאה ישנה, וכן כלי זכוכית שנשברו אע"פ ששבריהן כלים וראויין לתשמיש הואיל והם שברי כלים אינן מקבלין טומאה לפי שאינן דומין לכלי חרס, כיצד קערה של זכוכית שנשברה והתקין שולים לתשמיש אין השולים מקבלין טומאה אע"פ שהן בקערה, ואם קירסם את מקום השבר ושפו בשופין ה"ז מקבלת טומאה.

11. ראש יוסף מסכת שבת דף טז עמוד א

לטומאה דרבנן כו' עיין תוס' ד"ה בטומאה דרבנן והכונה דאין לומר התם לרב אשי א"כ א"צ לומר דרבנן לא אחיתו כו' אלא דתי' א' כאן הי' לו לפשוט מדרב המנונא דאי כתי' א' תפשוט דרב המנונא התם ממשנה דזכוכית ואהא תירצו דכלי שראוי לקבל טומאה מ"ה לא פלוג אף בטומאה דרבנן גזרו טומאה ישנה. משא"כ זכוכית דעיקר טומאה דרבנן לא אחיתו וכ"כ הרמז"ל בפ"ב מכלים הלכה ט"ו. כתב בעיא דע"ז ל"ב והניח

בספק ובהלכה יו"ד כ' זכויות הואיל ועיקר טומאה כו'. ומה שיש לעיין בדברי הרמז"ל הללו יבואר אי"ה ע"ב בטומאה ישנה יע"ש לשיטתו דר"א נמי סובר כי נשברו א"כ ע"כ העיקר כתוספות והבן זה:

12. רש"י מסכת שבת דף טז עמוד א

עבדי רבנן הכירא - בטומאת כלי זכויות, וחילקו בה מטומאה דאורייתא - להודיע שהיא מדבריהם, ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים, דלא שרפי תרומה משום טומאה דרבנן בר מן ששה ספיקות (שבת ט"ו, ב).

13. שפת אמת מסכת שבת דף טז עמוד א

בד"ה עבדו רבנן הכירא כו' דאין שורפין תרומה בטומאה דרבנן לבד מו' ספקות כו' נראה דלאו דוקא האי כללא דהא ידים תחילת גזירתן לשריפה ודוחק לומר כוונת רש"י דלמסקנא קאי אילפא רק אקודש כמ"ש תוס' ישינים לעיל (טו) בס"ד דקושייתם ע"ש ולהכי דייק רש"י בלישני' תרומה ולא קדשים דזה דוחק דהא מלשון הגמ' דפריך לעיל מאילפא ידים הוא דלשריפה כו' משמע בהדיא דאילפא קאי אי"ה דבר וגם בל"ז לשון רש"י בע"כ אינו מדויק כמ"ש תוס' לעיל ד"ה על ששה ספקות דאיכא עוד ספיקות ששורפין עליהם תרומה:

14. נמוקי הרי"ב

15. תוספות מסכת שבת דף טז עמוד א

עבדי רבנן הכירא דלא לישרוף תרומה וקדשים - במאי דאין חוזרין לטומאה ישנה לא הוי הכירא [1] דהא כלי מתכות נמי אין חוזרין לטומאה ישנה אלא מדרבנן וליכא הכירא דאורייתא וקשה לר"י דילמא לעולם לכלי חרס דמו דאין מטמאין מגבן והאי דלא תני ליה בהדי כלי נתר וכלי חרס משום דהנהו מיטמאין באויר אבל כלי זכויות לא מיטמא מאויר דעבדו רבנן הכירא דלא נישרוף וכו' דכה"ג אמר בפרק במה טומנין (לקמן דף מח:): דבית הפך ובית התבלין ר' מאיר מטמא במגע אבל לא באויר דעביד רבנן הכירא ותו' ר"י הבחור דע"כ כלי זכויות מטמו מגבן מתוספתא דכלים שהבאתי לעיל שאין מצילין בצמיד פתיל ולמאי דפרישית נמי לעיל דדווקא אטומאת גב לא שורפין שאין טמא אלא משום דדמי לכלי מתכות אבל ממה שמטמא מתורת כלי חרס שורפין אתי נמי שפיר.

16. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף טז עמוד א

עבדו בהו רבנן הכירא כי היכי דלא לישרוף עלייהו תרומה וקדשים. וא"ת והא איכא הכירא שאין חוזרין לטומאה ישנה, [2] י"ל שבועיקר קבלת טומאה בעו למיעבד הכירא, וא"ת ואמאי לא משנינן הכי לעיל דלהכי מיטמו מגבן משום הכירא, וי"ל דלהכירא דהוי דרבנן קולא הוא דעבדינן ולא לחומר.

17. רש"י מסכת שבת דף טז עמוד ב

הואיל ונראה תוכו - מבחוץ דרך דפנותיו, [1] לא חשיב גב אלא תוך.

18. שערים מצויינים בהלכה [2]

הואיל ונראה תוכו ככרו. פרש"י משום
 דנראה תוכו מבחוץ, לכן לא חשיב גב
 אלא תוך. וז"ל רבינו חננאל, "הואיל וכלי
 זכוכית מראית הטומאה מגבו, כאילו בתוכו
 היא". ונ"ל הביאור, דמשום דנראה הגב כמו
 התוך, חיישינן דאם אתה תטהר כשנגע מגבו,
 יטהרו גם כשנגע בתוכו, דיחשבו שהטומאה
 נגע מגבו ולא מתוכו. ועיי' מש"כ כעין זה
 לקמן (ק. ד"ה מים לא מבטלי מחיצה) בשם
 המ"מ.

19. שפת אמת מסכת שבת דף טז עמוד ב

בגמ' ר"א אמר כו' הואיל ונראה תוכו ככרו פי' רש"י דלא חשיב גב אלא תוך דחוק [3] ולולי דבריו נראה לפרש שהרואה מרחוק יסבור שהטומאה בתוכו ויאמר שאינו מטמא אפי' בתוכו וכולה חזא גזירה היא]:

20. תוספות מסכת שבת דף טז עמוד ב

רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו - הכא לית ליה לרב אשי טעמא הואיל וכי נשברו יש להם תקנה שוינהו כו' ומיהו לענין להצריכן טבילה כשהן חדשים אית ליה לרב אשי האי טעמא בהדיא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עה:).

21. שו"ע אורח חיים - סימן תנא

(כו) כלי זכוכית אפילו מכניסין לקיום ואפילו משתמש בהם בחמין, אין צריכים שום הכשר שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו: קגה - ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפילו הגעלה לא מהני להו; וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלן (סמ"ק ואגור). וכן כלי כסף שיש בתוכן התוך זכוכית שקורין גישמעלצ"ט, אין להגעילו; אבל מבחוץ אינו מזיק (תה"ד סימן קל"ב):

22. RABBI DOVID RIBIAT-HALACHOS OF PESACH

E) Materials That Can and Cannot Be Kashered

a) **Earthenware, pottery, china, ceramics (כלי חרס - "Kli Cheres")**

The גמרא states that earthenware material is not Kasherable because cooked food residue that becomes absorbed in its pores are never fully released, even after repeated purging in boiling water.¹ In this context, "earthenware" includes pottery, chinaware, and ceramics. (Glazed earthenware is similarly not truly Kasherable.)²

In truth, ceramic, china, and all earthenware material are technically Kasherable with Libun Chomur. As explained (see A/b-1;1 and D/a-b), Libun functions on a different principle than Hag'oloh. Hag'oloh is a process of *expelling* (flushing out and purging) the Blijos by means of boiling water or liquid.³ רש"י פסחים טז: נקול ל' טקא ופליג ועי' רמ"א א"ח ב' תנא ס' ד"ד קבא במ"ז ושי"ן י"ז ועי' פ"ג תנא בא"א סק"ל ברקת דר"א ה' (ה"ד ב"ז)

whereas Libun is a process of *burning out* and *disintegrating* (not merely purging) the Blijos.⁴

Libun can be achieved with ceramics and china by subjecting the materials to intense heat in a locked oven set at very high temperatures (at least 850° F.), such as a self-clean oven set to the complete four hour cycle. However, Kashering chinaware in this fashion is not practical unless the surface of the dishes etc. are absolutely free of any food residue or even the most minute particles of dust or foreign matter. If

not, the intensity of the heat will melt the foreign matter into the glaze and permanently stain the surface of the dishes and chinaware.

As explained, earthenware material (used for hot) is not Kasherable via Hag' oloh. However, earthenware is the exception, not the rule.

All other materials do in fact release their absorption with proper purging and are thus Kasherable. Accordingly, all types of metal pots, pans, and utensils can be Kasherred. Similarly, wood and stone materials can be Kasherred, provided that their surfaces are smooth, without cracks or crevices in which Mamoshus (food matter) can be trapped inside. As noted earlier [pge.311], Mamoshus prevents Kashering.

■ "Gray area" category of materials

As a rule, all materials, with the exception of Cheres (earthenware), are Kasherable. However, some materials, e.g. Corian, plastic, Formica, and Granite composite, fall under a "gray area" category, due to questions as to if they are Halachically identified as a form of "Cheres", or are considered entirely different substances.

These questions are raised especially with various new synthetic materials that have been developed in recent years. Some of these materials may also contain a combination of "Cheres"-like matter; the question over the possibility of Kashering may depend on whether its identity is determined by the majority content. According to the foremost Poskim, if the majority of content is non-Cheres, it may be Kasherred.

b) The Halachic classification of Glass

The "Kasherable" status of glass is the subject of controversy amongst the Rishonim. Glass is made from sand, lime and other minerals which are heated at extremely high temperatures into a molten mass and then fashioned into containers and vessels (see also THE 39 MELOCHOS, Volume IV, page 1119 for further discussion of this process). There are three divergent opinions in the Poskim:

- Glass is a form of Cheres
- Glass is a form of metal
- Glass is uniquely non-"Trefable"

f) Kashering glassware

Although the Halacha is in accordance with the lenient view regarding Kashering of glass (see E/b [pge. 322] above), nevertheless, according to the Ramoh, Chometzdkik glasses should not be used on Pesach, even if their use was with cold liquids because of the likelihood that they were also used for hot drinks from time to time. This is especially true nowadays since glassware, like

1: The View that glass is a form of Cheres (earthenware)

Some Poskim regard glass as a form of Cheres because it is made from sand, lime and other minerals, i.e. it is a sand/earth derivative. According to this view, glass, like Cheres, is not Kasherable.

2: The opinion that glass is classified as a form of metal

Other Poskim compare glass to metal because it possesses one of the fundamental properties of metal; When broken, it can be melted down and recycled. It is thus completely unlike Cheres which, when broken, cannot be melted down and reformed. According to this view, glass can be Kasherred, and requires Kashering if Treif. (The characteristics that make glass similar to metal are also the reasons why new glass vessels purchased from a non-Jew require Teviloh, see below; also see THE 39 MELOCHOS, Volume IV, page 1166 for further discussion of these Halachos.)

3: The opinion that glass is uniquely non-"trefable"

A third opinion amongst the Rishonim holds that glass, because of its extremely hard, smooth surface, is completely non-porous and therefore unique amongst all other materials; It cannot become Treif, no matter how it was used - hot or cold. According to this view, glass does not require any Kashering whatsoever.

4: Halachic conclusion regarding glass

The Halacha is in accordance with the third, lenient view stated above. However, according to the Ramoh, Chometzdkik glassware should not be used on Pesach, even if washed thoroughly (nor should it be Kasherred), because of the stringencies of the Issur of Chometz. (This is the general custom in Ashkenazic communities even throughout the year.)

c) Kashering Rubber

According to many Poskim, all types of rubber materials are Kasherable because they cannot be categorized as a form of Cheres by any definition. However, some Poskim distinguish between natural rubber (a tree extract) and synthetically produced rubber. They contend that the latter may fall under the

other dishes, was probably put through a dishwasher after use. (The dishwasher cycle is certainly hotter than Yad Soledes liquids).

Accordingly, glassware, even if washed thoroughly or Kasherred, should not be used on Pesach due to (stringencies of the Issur of Chometz). This is the custom in the Ashkenazic communities. (See E/b [pge.322] earlier.)

1: Kashering whisky bottles and decanters

Similarly, glass bottles and decanters used for Chometzdkik whiskey and spirits are generally not considered Kasherable (even if it is known that they were not used for any hot Chometz) because residual traces of the spirits' aroma almost invariably bond with and linger in the container. Also, they have narrow necks, which is a problem for Kashering in any case. (A decanter used only occasionally to hold whiskey can be Kasherred with Erui.)

23. ערוך השולחן אורח חיים סימן תנא סעיף ג

ורבינו הרמ"א חולק בזה וז"ל ויש מחמירים ואומרים דכלי זכוכית אפילו הגעלה לא מהני להו וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו עכ"ל והטעם דכיון דברייתן מחול דיום ככלי חרס ולפ"ז גם עירו אינו מועיל דעירו לא עדיף מהגעלה ונראה דזה אינו אלא כשהשתמשו בהם בחמין דאלו בצונן למה ביין נסך לא התמיר ביו"ד שם ולפ"ז וודאי דכל כלי שתייה מזכוכית מהני עירו ג' ימים דאלו שמשמשין בחמין לא נכנס בהם חמץ ואף אם אולי נכנס באקראי לית לן בה וכן אנו מורין הלכה למעשה ואפילו כוסות של זכוכית ששותין בהם י"ש כיון שאין התשמיש אלא לשעה קלה לית לן בה אבל הבקבוקים של זכוכית שמכניסים בהם י"ש אין אנו מתירים בעירו דכיון שמכניסין בהם לקיום ועומד בהם הרבה ימים והוא חריף מאד לא דמי ליין נסך:

24. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף טז עמוד ב

מעשה בשל ציון המלכה וכו'. וא"ת ואמאי לא מיייתנן מתני' דלעיל דקתני בהדיא שחוזרים לטומאתם ישנה, י"ל דניחא לן האי עובדא לפי שהיה שמעון בן שטח בזמנה, וכדאמרינן במסכת תעניות (כ"ג א' ע"ש) מעשה בשמעון בן שטח ושל ציון המלכה שהיו יורדים גשמים וכו'.

25. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף טז עמוד ב

(א) מעשה בשל ציון המלכה. וקשה דבספרי דרשינן מקרא דכתיב שום תשים עליך מלך, דדוקא מלך ממנים אבל לא מלכה, וא"כ צ"ב היאך היתה מלכה, ודוחק לומר שהיה זה שלא כדין, דהרי חזינו שהקפידה על טומאת כלים, וי"ל לפמ"ש המנ"ח דכל מאי דאין למנות אשה למלכה, הני מילי באופן שמלכתחילה ממנים אותה, אבל באופן שבאה לה המלכות בירושה, שרי למנות אשה למלך, וא"כ אם היה המציאות שהיה אביה מלך, אתי שפיר, דמינוה למלך, אלא דצריך שידע אם המציאות היתה כן, ואף דהיה לה אח שמעון בן שטח, מ"מ כיון שגם היא היתה בת י"ל דשרי למנותה למלכה. [א"ה. דאף דהרי היתה מלכה מכא ינאי בעלה ולא מצד אביה כלל מ"מ יתכן דהיה אביה מלך, ומ"מ משום דינאי היה ראוי מינו אותו אמנם כיון דשייך גבה גם מתורת ירושה יכלו למנותה וצ"ע המציאות].

26. רש"י מסכת שבת דף טז עמוד ב

דרציניהו מרצף – [1] הריקן ושברן כולן, כמו מאכולת רצופה, שמא לא יקבנו - ליכא, ושמא יאמרו - איכא, [2] ואיכא דאמר: שמא לא יקבנו - איכא, שמא יאמרו כו' - ליכא, דהא מינכר עשייה שנתחדש כולו, וזה נראה בעיני.

27. תוספות מסכת שבת דף טז עמוד ב

אף בנות כותים - תימה לר"י דבריש בנות כותים (גדה דף ל"ב. ושם) מוקי לה כר"מ דחייש למיעוטא והאי טעמא לא שייך אלא למ"ד כותים גרי אמת הן ואם ראתה טמאה מדאורייתא אבל למ"ד כותים גרי אריות הן לא שייך האי טעמא דאפי' אם ראתה טהורה מדאורייתא דעו"ג לא מטמא בזיבה ובשמעתין מוכח דלכ"ע בנות כותים הוי מ"ח דבר ולמאן דלא חייש למיעוטא או למ"ד גרי אריות הן הוי מגי לה ב"ח דבר ועוד דר' יוסי אית ליה דגרי אריות הן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סו: ושם) דאית ליה תורמין משל עו"ג על של כותים ומשל כותים על של עו"ג והכא חשיב אליב' בנות כותים ב"ח דבר וי"ל דבנות כותים אתיא לכ"ע וגזרו עליהן שיהיו נדות שלא יטמאו בהן והא דמוקי התם מתני' כר"מ משום דסיפא מוכחא דלא הוי משום טימוע דקתני הכותים מטמאין משכב התחתון כעליון מפני שהן בועלי נדות מספק ומסיים ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן ספק משמע דקאי אף אקטנות דאיירי בהן והא דקאמר התם רבי יוסי מעשה היה בעינבול והטבילוה קודם לאמה לאו משום דחייש למיעוט מיייתי רביה דמיעוט דשכיח הוא דהא טעמא דרבי יוסי משום טימוע אלא לכך מיייתי רביה דאי לאו דשכיח הוא לא הוי לן למיגזר שיהו נדות מעריסותיהם משום טימוע דלא ליהוי כחוכא ואיטלולא וא"ת היכי חשיב ליה לר"מ ב"ח דבר והלא בלאו הכי בכל מקום חייש ר' מאיר למיעוטא וי"ל דהכא הוצרכו לגזור משום דדמי לחזקה ורובא שלא ראתה דמסתמא עם יציאתה לעולם לא ראתה ואוקמי אחזקה וסמוך רובא לחזקה ואיתרע ליה מיעוטא ולא הוה חייש רבי מאיר אי לאו דגזרו ליה ב"ח דבר דהוה ליה מיעוטא דמיעוטא כדמוכח בריש פרק בתרא דיבמות (דף קיט.) וא"ת למ"ד בפ"ב דמסכתא ע"ז (דף לו:) גזרו על בנותיהן משום דבר אחר היינו שיהו נדות מעריסותן אמאי חשיב להו בתרתי גזרות בנותיהן ובנות כותים וי"ל דצריכי דאי גזרו בעו"ג ה"א משום דאדוקי בעבודת כוכבים טפי אבל בנות כותים לא ואי גזרו בכותים משום דרגילין ושייכי טפי גבי ישראל מעובדי כוכבים אבל עכו"ם לא.